Alexandre Dumas

LALEAUA NEAGRĂ

Traducere de Simona Brînzaru
Cuvânt-înainte de Ioana Revnic

CORINT BOOKS

VIII

O INVAZIE

Ceea ce tocmai se întâmplase era, cum este și lesne de imaginat, opera diabolică a domnului Isaac Boxtel.

Ne aducem aminte că, mulţumită telescopului său, nu ratase niciun detaliu din întrevederea dintre Cornelius de Witt şi finul său; că nu auzise nimic, dar văzuse totul; că intuise importanţa documentelor înmânate de ruwardul de Pulten finului său, după cum acesta închisese cu grijă pachetul în sertarul în care îşi ţinea preţioşii bulbi.

Aşadar, Boxtel, care urmărea politica cu mai multă atenţie decât vecinul său, ştiu despre arestarea lui Cornelius de Witt, acuzat de înaltă trădare, şi se gândi că ar fi fost de ajuns o vorbă pentru ca finul să fie arestat odată cu naşul.

Şi totuşi, oricât de mult se bucura Boxel în sinea lui, mai întâi se înfioră la gândul de a denunţa un om ce putea ajunge la eşafod. Dar spiritele rele se obişnuiesc încetul cu încetul cu ideile mârşave. De altfel, mynheer Isaac Boxtel se încuraja cu acest sofism: „Cornelius de Witt este un cetăţean rău, fiindcă este acuzat de înaltă trădare şi este arestat. Eu sunt un cetăţean bun, fiindcă nu sunt acuzat de nimic şi sunt liber ca pasărea cerului. Or, dacă mynheer Cornelius de Witt este un cetăţean rău – şi sigur este de vreme ce este acuzat de înaltă trădare şi arestat –, complicele său, Cornelius van Baërle, este un cetăţean rău la fel ca el. Şi cum eu sunt un cetăţean bun, şi este de datoria cetăţenilor buni să-i denunţe pe cei răi, atunci şi eu, Isaac Boxtel, am datoria să-l denunţ pe Cornelius van Baërle”.

Dar acest raţionament, oricât de şubred ar fi fost, nu l-ar fi convins pe deplin pe Boxtel şi acesta nu ar fi cedat simplei dorinţe de răzbunare care îi umpluse inima, dacă demonul invidiei nu s-ar fi

unit cu cel al lăcomiei. Boxtel ştia până unde ajunsese van Baërle cu cercetările sale în descoperirea marii lalele negre.

Oricât de modest ar fi fost doctorul Cornelius van Baërle, nu putuse ascunde alor săi că avea certitudinea că avea să câştige în anul de graţie 1673 premiul de o sută de mii de florini propus de Societatea de Horticultură din Haarlem.

Or tocmai această certitudine era febra care îl chinuia pe Isaac Boxtel. Dacă vecinul său ar fi arestat, lucrul acesta ar provoca un mare deranj în casă; or în noaptea de după arestare nimeni nu s-ar gândi să vegheze lalelele din grădină. Şi-atunci Boxtel ar sări zidul şi, ştiind unde se află bulbul din care avea să răsară marea lalea neagră, l-ar fura. Laleaua nu ar mai înflori la Cornelius, ci la el, şi aşa ar câştiga premiul de o sută de mii de florini, ca să nu mai pomenim de onoarea supremă de a numi soiul nou *tulipa nigra Boxtellensis*, ceea ce i-ar satisface nu numai dorinţa de răzbunare, ci şi lăcomia.

Chiar şi treaz, nu se gândea decât la laleaua neagră; şi când se culca, numai la ea visa. În sfârşit, pe 19 august, către ora două după-amiaza, ispita fu atât de mare, încât mynheer Isaac Boxtel nu-i mai putu rezista multă vreme. Ca atare, scrise un denunţ anonim, care înlocuia autenticitatea cu precizia, şi îl aruncă la poştă.

Niciodată vreun document înveninat strecurat prin gurile de bronz ale Veneţiei nu produse un efect mai teribil şi mai prompt.

În aceeaşi seară magistratul primi scrisoarea şi îi convocă imediat pe colegii săi pentru a doua zi dimineaţa. Odată reuniţi, hotărâră arestarea şi îl însărcinară cu executarea ordinului pe maestrul van Spennen, care se achită, aşa cum am văzut, de această datorie ca un olandez demn şi îl arestă pe Cornelius van Baërle chiar în clipa în care oraniştii din Haga ardeau cadavrele lui Cornelius şi Johan de Witt.

Dar, fie de ruşine, fie de slăbiciune, Isaac Boxtel nu avu curajul ca în ziua aceea să-şi îndrepte telescopul nici spre grădină, nici spre laborator, nici spre uscătorie. Ştia prea bine ce avea să se petreacă în casa bietului Cornelius, ca să mai vegheze. Nici măcar nu se ridică din pat atunci când unicul său slujitor, care invidia soarta slujitorilor

Laleaua nu ar mai înflori la Cornelius, ci la el, şi aşa ar câştiga premiul de o sută de mii de florini, ca să nu mai pomenim de onoarea supremă de a numi soiul nou tulipa nigra Boxtellensis, ceea ce i-ar satisface nu numai dorinţa de răzbunare, ci şi lăcomia.

lui Cornelius, tot aşa cum Boxtel o invidia pe cea a stăpânului acestora, intră în cameră. Boxtel îi spuse:

— Azi nu mă dau jos din pat. Nu mă simt bine.

Spre ora nouă auzi un zgomot puternic în stradă şi tresări. În acea clipă era mai palid decât un bolnav adevărat, mai febril decât un om cuprins de friguri. Valetul intră; Boxtel se făcu mic sub pătură.

— Ah, domnule! strigă valetul, bănuind că, deplângând nenorocirea care se abătuse asupra lui van Baërle, avea să-i dea totuşi stăpânului său o veste bună. Ah, domnule, dacă aţi şti ce se petrece chiar în clipele astea!

— Cum ai vrea să ştiu? bălmăji Boxtel.

— Ei bine, domnule Boxtel, chiar acum îl arestează pe vecinul dumneavoastră, pe Cornelius van Baërle, ca pe un vinovat de înaltă trădare.

— Ei! şopti Boxtel cu glas stins. Este imposibil!

— Pe cinstea mea! Cel puţin aşa se spune. De altfel, tocmai l-am văzut intrând la el pe judecătorul van Spennen, însoţit de arcaşi.

— A, dacă i-ai văzut, atunci se schimbă lucrurile! zise Boxtel.

— În orice caz, am să mă informez din nou şi fiţi liniştit, stăpâne, vă voi ţine la curent, întări valetul.

Boxtel se mulţumi să încurajeze printr-un gest zelul valetului său. Acesta ieşi şi reveni după un sfert de ceas.

— Oh, domnule! Tot ce v-am spus era purul adevăr, zise el.

— Cum aşa?

— Domnul van Baërle a fost arestat, urcat în trăsură şi expediat la Haga.

— La Haga!

— Da, da, iar dacă este adevărat ceea ce se spune, n-o să-i fie prea bine.

— Şi ce se spune? întrebă Boxtel.

— Ei! Domnule, se spune, dar nu e sigur, că la ora asta cetăţenii sunt pe cale să-i asasineze pe domnii Cornelius şi Johan de Witt.

— Oh! murmură sau mai degrabă se văită Boxtel, închizând ochii pentru a-şi alunga priveliştea teribilă din minte.

— La naiba! zise cu năduf valetul pe când ieşea. Pesemne că mynheer Isaac Boxtel chiar e bolnav dacă n-a sărit din pat la auzul unei asemenea veşti.

Isaac Boxtel era cu adevărat bolnav, bolnav ca un om care tocmai îi luase viaţa altuia. Şi îi luase viaţa acelui om cu un scop dublu: primul fusese îndeplinit, urma al doilea. Se lăsă noaptea – era noaptea pe care o aştepta Boxtel. Se ridică şi se căţără în sicomor. Raţionamentul său fusese corect: nimeni nu se gândea să păzească grădina; casa era răvăşită, la fel şi slujitorii.

Auzi bătând pe rând ora zece, ora unsprezece, miezul nopţii. Şi în acea clipă, cu inima bătându-i puternic, cu mâinile tremurând, chipul palid, coborî din sicomor, luă o scară, o propti de zid, urcă până la penultima treaptă şi ciuli urechea. Liniştea era deplină, niciun zgomot nu tulbura noaptea. În toată casa nu se zărea decât o lumină – cea din camera doicii. Liniştea şi întunericul îl încurajară pe Boxtel.

Se căţără pe zid, oprindu-se o clipă sus. Apoi, convins că nu trebuie să se teamă de nimic, trecu scara în grădina lui Cornelius şi coborî. Cum ştia foarte bine locul unde sunt adăpostiţi mugurii viitoarei lalele negre, alergă într-acolo, luând-o pe alei, ca să nu fie trădat de urma paşilor săi, şi, ajuns la locul precis, îşi înfipse mâinile în pământul moale, cu bucuria unui tigru. Nu găsi nimic şi crezu că se înşelase. Şi totuşi, fruntea i se umplu de broboane de sudoare. Răscoli alături: nimic. Răscoli în stânga şi în dreapta, în faţa şi în spatele lui: tot nimic. Aproape că îşi pierdu minţile, dându-şi seama că în chiar dimineaţa aceea tot pământul grădinii fusese răscolit.

Într-adevăr, în timp ce Boxtel era întins în patul său, Cornelius coborâse în grădină, dezgropase bulbul şi, aşa cum am văzut, îl împărţise în trei muguri.

Boxtel nu se îndura să plece; răscolise cu mâinile mai bine de zece metri pătraţi. Nu se mai îndoi acum de nenorocirea care-l lovise. Plin de mânie, se îndreptă spre scară, se căţără pe zid, trase scara în grădina sa şi apoi coborî. Deodată îl străfulgeră o ultimă speranţă: poate că mugurii erau în uscătorie. Nu trebuia decât să intre în încăperea aceea tot aşa cum intrase în grădină – şi acolo avea să-i găsească. De altfel, nu era deloc greu. Geamurile uscătoriei se

ridicau asemenea celor de seră. Cornelius van Baërle le deschisese chiar în dimineaţa aceea şi nimeni nu se gândise să le închidă. Totul era să facă rost de o scară mai înaltă, o scară de douăzeci, şi nu de douăsprezece picioare.

Boxtel observase că pe strada pe care locuia era o casă în reparaţii; şi proptită de ea era o scară uriaşă. Exact de ea avea nevoie Boxtel, asta dacă nu o luaseră muncitorii. Dădu fuga la casa cu pricina – scara era acolo. O apucă şi o târî cu greu până în grădină. Cu şi mai mare greutate o propti de zidul casei lui Cornelius. Scara ajungea fix până la ferestruică. Îşi puse în buzunar un mic felinar aprins, urcă scara şi pătrunse în uscătorie.

Odată ajuns în acest tabernacul, se opri, sprijinindu-se de masă. Inima îi bătea în piept mai să-l sufoce, iar picioarele i se înmuiară. Înăuntru era încă şi mai rău decât în grădină: ai fi zis că în aer liber nicio proprietate nu poate fi respectată; chiar dacă cineva ar sări peste un gard viu sau s-ar caţăra pe un zid, tot s-ar opri înaintea ferestrei sau a uşii.

În grădină, Boxtel nu era decât un jefuitor, dar în încăperea aceea era un hoţ. Îşi făcu totuşi curaj, doar nu venise până acolo ca să plece cu mâinile goale.

În zadar însă căută, închise şi deschise sertare, chiar şi pe cel care tăinuise pachetul ce se dovedise a-i fi fatal lui Cornelius. Dădu peste cele patru lalele: *Joannis*, *Witt*, cea brună şi cea de culoarea cafelei arse, etichetate ca într-o grădină botanică, dar nici urmă de laleaua neagră sau de mugurii în care zăcea încă adormită.

Cu toate acestea, în registrul de seminţe şi de bulbi, ţinut de van Baërle cu mai multă atenţie şi precizie decât un registru comercial al primelor companii din Amsterdam, Boxtel putu citi aceste rânduri:

„Astăzi, 20 august 1672, am scos din pământ bulbul lalelei negre pe care l-am împărţit în trei muguri desăvârşiţi”.

— Mugurii! Mugurii ăştia! urlă Boxtel răscolind încăperea. Unde i-o fi ascuns oare?

Apoi îşi lovi fruntea cu palma, mai să şi-o turtească:

— Oh, nenorocitul de mine! Ah, de trei ori nenorocit – cum să te despărţi de muguri? Poţi oare să-i abandonezi în Dordrecht, când de fapt mergi la Haga? Cum să trăieşti fără mugurii tăi, când aceşti

muguri sunt ai lalelei negre? Va fi avut timp să-i ia cu el, ticălosul! Îi are la el, i-a luat cu el la Haga!

Revelaţia asta îi dezvălui lui Boxtel abisul unei crime inutile. Se prăbuşi pe dată pe aceeaşi masă pe care cu câteva ore mai înainte nefericitul van Baërle admirase îndelung şi fericit mugurii lalelei negre.

— Ei bine, la urma urmei – zise invidiosul ridicându-şi chipul livid –, dacă sunt la el, nu-i poate păstra decât atâta vreme cât va fi în viaţă şi….

Gândul hidos i se preschimbă într-un rânjet oribil.

— Mugurii sunt la Haga, îşi zise el. Nu mai am de ce să trăiesc la Dordrecht. Trebuie să merg la Haga pentru ei! La Haga!

Şi Boxtel, fără să dea atenţie bogăţiei imense pe care o abandona – într-atât era de preocupat de o altă bogăţie inestimabilă –, ieşi prin ferestruică, coborî scara, o duse la locul ei şi, asemenea unui animal de pradă, intră răcnind în casa lui.

IX

CAMERA DE FAMILIE

Era aproape de miezul nopţii când sărmanul van Baërle fu dus la închisoarea Buitenhof.

Ceea ce prevăzuse Roza se întâmplase. Găsind celula lui Cornelius goală, mânia gloatei crescu într-atât, că moş Gryphus, dacă s-ar fi nimerit în mijlocul ei, ar fi dat sigur socoteală pentru prizonierul său. Dar mânia aceasta se potolise revărsându-se asupra celor doi fraţi, ajunşi din urmă de asasini prin grija lui Wilhelm de Orania, omul precauţiei, de a închide porţile oraşului.

Sosi, aşadar, într-un moment în care închisoarea se golise, era tăcută, după îngrozitorul bubuit de urlete care se revărsase pe scări.

Roza profită de acest moment, ieşi din ascunzătoare şi îl scoase şi pe tatăl ei de acolo. Închisoarea era pustie: la ce bun să mai rămâi aici când oamenii erau sugrumaţi la Tol-Hek? Gryphus ieşi tremurând în spatele curajoasei Roza. Închiseră de bine de rău poarta cea mare – spunem de bine de rău fiindcă era pe jumătate distrusă. Se vedea că trecuse pe acolo torentul unei furii nemăsurate.

Spre ora patru se auzi cum vuietul se întorcea, dar nu era unul neliniştitor pentru Gryphus şi pentru fiica lui. Era vuietul produs de târâtul cadavrelor care urmau să fie spânzurate în locul destinat îndeobşte execuţiilor. Roza se ascunse şi de data asta, dar o făcu pentru a nu vedea spectacolul oribil.

La miezul nopţii se auziră bătăi în poarta închisorii Buitenhof sau mai curând în baricada care îi ţinea loc. Pe Cornelius van Baërle îl aduceau.

Când temnicerul Gryphus îl primi pe noul musafir şi când văzu pe mandatul de arestare identitatea prizonierului, nu se putu stăpâni să nu şoptească cu zâmbetul lui de temnicer:

— Finul lui Cornelius de Witt. A, tinere, avem chiar aici camera de familie, ţi-o oferim.

Şi, încântat de gluma sa, înfricoşătorul oranist îşi luă cheile ca să-l conducă pe Cornelius în celula pe care o părăsise în aceeaşi dimineaţă Cornelius de Witt pentru a lua calea exilului, un exil aşa cum îl înţeleg, în vremuri tulburi, acei mari moralişti care afirmă în semn de axiomă de politică la nivel înalt: „Doar morţii nu se mai întorc."

Gryphus se pregăti, aşadar, să-l conducă pe fin în celula naşului. În drumul către celulă, florarul deznădăjduit nu auzi decât lătratul unui câine şi nu văzu decât chipul unei tinere fete. Câinele ieşi dintr-o cuşcă săpată în zid, scuturându-şi lanţul gros, şi îl adulmecă pe Cornelius, ca să-l ţină minte dacă avea să fie asmuţit asupra lui.

Tânăra fată, auzind cum scârţâie balustrada sub mâna grea a prizonierului, întredeschise uşa odăii în care locuia, chiar sub scară; cu lampa din mâna dreaptă lumină încântătorul ei chip rozaliu, încadrat de minunate plete blonde împletite în cozi groase, iar cu stânga îşi strângea pe piept cămaşa albă de noapte, căci fusese trezită din somn de sosirea neaşteptată a lui Cornelius.

Era un tablou frumos de pictat, demn de măiestria lui Rembrandt, această spirală întunecoasă a scării luminate de felinarul cu flacără roşiatică al lui Gryphus, cu figura lui sumbră de temnicer – în capul acestei scări, atârna chipul melancolic al lui Cornelius, aplecat să privească chipul delicat al Rozei, încadrat de ferestruica luminată, şi gestul ei pudic şi puţin contrariat că prizonierul, aflat cu câteva trepte mai sus, îi mângâia cu privirea-i goală şi tristă umerii albi şi rotunzi. În josul scării, acolo unde bezna îneca orice detaliu, ochii rubinii ai dulăului care îşi scutura lanţul scânteiau în lumina îngemănată a felinarului lui Gryphus şi a lămpii Rozei.

Dar ceea ce tabloul sublimului maestru n-ar fi putut nicicum zugrăvi era expresia dureroasă întipărită pe chipul Rozei când îl văzu

pe chipeşul tânăr urcând încet scara, în vorbele înspăimântătoare rostite de tatăl ei: „Vei avea camera familiei”.

Această scenă dură mult mai puţin decât am avut noi la dispoziţie ca să o descriem. Gryphus îşi continuă apoi drumul şi Cornelius fu obligat să-l urmeze; cinci minute mai târziu intră în celula pe care este inutil să o mai descriem, căci cititorul o cunoaşte deja.

După ce îi arătă prizonierului patul în care pătimise într-atât martirul care tocmai în acea zi îşi dăduse sufletul, Gryphus îşi luă felinarul şi ieşi. Rămas singur, Cornelius se prăbuşi pe pat, dar nu adormi. Nu îşi putea lua privirea de la fereastra cu zăbrele de fier care dădea spre Buitenhof; zări astfel, dincolo de copaci, întâia rază de lumină pe care cerul o pogoară asupra pământului ca o mantie albă.

Când şi când, în noapte, cai galopară spre Buitenhof, paşi grei de patrule loviră pavajul mic şi rotund al pieţei şi fitile de archebuze, aprinse în bătaia vântului de vest, azvârleau până la fereastra închisorii sclipiri pâlpâitoare.

Dar când zorii îmbrăcară crestele caselor în lumina lor argintie, Cornelius, nerăbdător să afle dacă era ceva viaţă în jurul său, se apropie de fereastră şi îşi roti privirea tristă.

La capătul pieţei, peste casele palide, îşi înălţa silueta neregulată o masă negricioasă, învăluită în albastrul închis al ceţii matinale.

Cornelius recunoscu eşafodul, de care atârnau două zdrenţe diforme, schelete încă sângerânde.

Prea bunul norod din Haga sfâşiase carnea victimelor sale, dar, conştiincios, adusese pe eşafod o pancartă enormă, pe care fusese înscris motivul dublei crime. Şi pe această pancartă, cu ochii săi de om tânăr, la douăzeci şi opt de ani, Cornelius reuşi să citească rândurile următoare scrise cu pensula groasă a cine ştie cărui mâzgălitor de lozinci: „Aici atârnă spânzuraţi marele ticălos pe nume Johan de Witt şi micul pungaş Cornelius de Witt, fratele lui, doi duşmani ai poporului, dar buni prieteni ai regelui Franţei”.

Cornelius scoase un strigăt de groază şi, în spaima sa delirantă, izbi cu picioarele şi mâinile în uşă, atât de brutal şi de repede, încât

Dar ceea ce tabloul sublimului maestru n-ar fi putut nicicum zugrăvi era expresia dureroasă întipărită pe chipul Rozei când îl văzu pe chipeşul tânăr urcând încet scara, în vorbele înspăimântătoare rostite de tatăl ei: „Vei avea camera familiei”.

Gryphus alergă furios, cu legătura de chei enorme în mâini. Deschise uşa, blestemându-l de mama focului pe prizonier, care îl deranja în afara orelor în care obişnuia să se lase deranjat.

— Fir-ar să fie! E turbatul ăsta, celălalt de Witt! urlă el. Ăştia din familia de Witt îl au pe diavol în ei!

— Domnule, domnule, zise Cornelius luându-l pe temnicer de braţ şi târându-l spre fereastră, domnule, am citit bine acolo?

— Unde acolo?

— Pe pancartă.

Şi, tremurând şi gâfâind, îi arătă, în celălalt capăt al pieţei, eşafodul deasupra căruia se afla inscripţia cinică. Pe Gryphus îl pufni râsul.

— A, da, ai citit bine…, răspunse el. Ei, dragul meu domn, iată unde ajungi dacă fraternizezi cu duşmanii prinţului de Orania.

— Domnii de Witt au fost asasinaţi! murmură Cornelius, prăbuşindu-se în pat, cu fruntea scăldată de sudoare, braţele moi şi ochii închişi.

— Domnii de Witt au avut parte de dreptatea poporului, zise Gryphus. Numeşti asta asasinat? Eu îi spun execuţie.

Şi, văzând că prizonierul nu numai că se potolise, ci chiar îşi pierduse simţirea, ieşi din celulă, trântind uşa cu putere şi trăgând zgomotos zăvoarele.

Venindu-şi în fire, Cornelius se trezi singur şi recunoscu în celula în care se găsea fatala cameră de familie, după cum o numise Gryphus – un popas fatal înaintea tristului sfârşit.

Şi, cum era un filosof, dar mai ales un creştin, începu să se roage pentru sufletul naşului său, apoi pentru cel al fostului *grand pensionnaire* şi, în cele din urmă, se resemnă el însuşi să primească de la Dumnezeu toate necazurile pe care i le trimitea.

Coborând din cer pe pământ, la realitatea celulei lui, şi asigurându-se că era singur în această celulă, scoase din sân cei trei muguri de lalea neagră şi îi ascunse îndărătul blocului de piatră pe care se punea de obicei urciorul tradiţional, în cel mai întunecos colţ al închisorii.

Zadarnică muncă de ani şi ani! Risipite atâtea dulci speranţe! Descoperirea îi era sortită pieirii, tot aşa cum el era sortit morţii! În această închisoare, unde nu creştea un fir de iarbă, unde nu găseai o fărâmă de pământ, unde nu pătrundea o rază de soare! La aceste gânduri, Cornelius căzu pradă unei disperări cumplite, din care fu salvat doar printr-o împrejurare extraordinară.

Despre aceasta vom povesti în capitolul următor.

X

FIICA TEMNICERULUI

Chiar în aceeaşi seară, când îi aduse raţia de mâncare prizonierului, Gryphus, deschizând uşa celulei, alunecă pe dalele umede şi, în ciuda strădaniei sale, căzu şi-şi rupse braţul deasupra încheieturii. Cornelius făcu o mişcare spre temnicer, dar acesta, nebănuind gravitatea rănii, zise:

— Nu-i ceva serios, rămâi unde eşti.

Vru să se ridice sprijinindu-se pe braţ, dar osul se frânse. Şi doar atunci simţi durere şi scoase un strigăt. Înţelese că avea braţul rupt şi bărbatul acesta, atât de înfricoşător pentru alţii, căzu leşinat în pragul uşii, unde rămase nemişcat şi rece ca un mort.

În acest răstimp uşa celulei rămăsese deschisă – Cornelius era aproape liber. Dar nici măcar nu îi trecu prin minte să profite de acest accident. Îşi dăduse seama după felul în care braţul se îndoise, după zgomotul făcut, că era vorba de o fractură, de durere şi nu se gândi decât cum să-l ajute pe rănit, oricât de rău intenţionat se arătase acesta faţă de el cu prilejul singurei întrevederi pe care o avuseseră.

La auzul zgomotului făcut de Gryphus în cădere şi al geamătului său, un pas grăbit urcă scara; şi această apariţie îl făcu pe Cornelius să scoată un ţipăt uşor, căruia îi răspunse cel al unei tinere fete.

Era frumoasa frizonă care, văzându-şi tatăl întins pe jos şi prizonierul aplecat deasupra lui, crezu mai întâi că Gryphus, a cărui brutalitate o ştia prea bine, căzuse în urma unei lupte dintre el şi Cornelius. Prizonierul înţelese ce se petrecea în inima fetei chiar din clipa în care aceasta fu cuprinsă de bănuială. Dar, pricepând de la

prima vedere adevărul şi ruşinată că putuse gândi aşa ceva, îşi ridică privirea înlăcrimată şi spuse:

— Vă rog să mă iertaţi şi vă mulţumesc, domnule. Vă rog să mă iertaţi pentru că am putut gândi un astfel de lucru şi vă mulţumesc pentru ceea ce faceţi.

Cornelius roşi.

— Nu-mi fac decât datoria de creştin, ajutându-mi aproapele, zise el.

— Da, şi ajutându-l acum, seara, aţi uitat grosolăniile pe care vi le-a adresat dimineaţă. Asta, domnule, e mai mult decât omenie, e mai mult decât o faptă creştinească.

Cornelius o privi pe frumoasa copilă foarte mirat că a putut auzi ieşind din gura unei fete din popor o vorbă atât de nobilă şi totodată atât de compătimitoare. Dar nu avu vreme să-i mărturisească surpriza. Gryphus, care se trezise din leşin, deschise ochii şi, cu obişnuita-i brutalitate, zise:

— Aha, aşa stau lucrurile! Te grăbeşti să aduci cina prizonierului, cazi din grabă, îţi rupi braţul şi iată cum eşti lăsat să zaci pe lespezi.

— Taci, tată, eşti nedrept faţă de acest tânăr domn pe care l-am găsit încercând să te ajute.

— El? întrebă Gryphus cu un aer de îndoială.

— Este adevărat, domnule, încât sunt gata să te ajut în continuare.

— Dumneata? Dar ce, eşti doctor? îl întrebă Gryphus.

— Asta a fost profesia mea, răspunse prizonierul.

— Atunci poţi să-mi pui braţul la loc?

— Desigur.

— Şi de ce ai nevoie?

— De două scânduri de lemn şi de nişte fâşii de pânză.

— Auzi, Roza, prizonierul o să-mi pună braţul la loc, zise Gryphus. Fără să plătim. Hai, ajută-mă să mă ridic, parcă sunt de plumb.

Roza îi oferi rănitului umărul, iar acesta înconjură cu braţul tea-făr gâtul fetei şi se ridică cu greu în picioare, în timp ce Cornelius, ca să-l scutească de mers, împinse spre el un scaun. Gryphus se aşeză, apoi, întorcându-se spre fiica lui, zise:

— Ei bine! N-ai auzit? Du-te şi adu ce ţi se cere.

Roza coborî şi se întoarse o clipă mai târziu cu două doage de butoiaş şi o fâşie mare de pânză de in. Între timp, Cornelius îi scosese haina lui Gryphus şi îi suflecase mânecile.

— Asta vă trebuie, domnule? îl întrebă Roza.

— Da, domnişoară, răspunse Cornelius, aruncându-şi ochii asupra obiectelor aduse. Da, este ceea ce îmi trebuie. Acum puneţi-le pe masă, în timp ce eu voi sprijini braţul tatălui dumneavoastră.

Roza trase masa mai aproape, iar Cornelius întinse pe masă braţul rănit, astfel încât să poată să stea pe o suprafaţă dreaptă, şi cu o iscusinţă desăvârşită îndreptă osul fracturat, potrivi scândurile şi le strânse cu bucata de pânză. Când strânse pentru ultima oară, temnicerul leşină din nou.

— Mergeţi şi aduceţi nişte oţet, domnişoară; o să-l frecăm la tâmple şi o să-şi vină în fire, zise el.

În schimb, Roza, după ce se convinse că tatăl ei îşi pierduse cunoştinţa, înaintă spre Cornelius, spunând:

— Domnule, serviciu contra serviciu.

— Ce vrei să spui, frumoasa mea copilă? întrebă Cornelius.

— Vreau să spun, domnule, că judecătorul care trebuie să vă chestioneze mâine a venit să se informeze de celula în care eraţi şi, când i s-a spus că staţi în aceeaşi celulă în care a stat domnul Cornelius de Witt, a izbucnit într-un râs sinistru care mă face să cred că nu vă aşteaptă nimic bun.

— Dar ce pot să-mi facă? întrebă Cornelius.

— Doar vedeţi de aici eşafodul.

— Dar sunt complet nevinovat, zise Cornelius.

— Oare cei de acolo, spânzuraţi, mutilaţi, sfâşiaţi n-au fost şi ei nevinovaţi?

— Adevărat, recunoscu Cornelius, întristându-se.

— De altfel, continuă Roza, opinia publică vrea ca dumneavoastră să fiţi vinovat. Oricum, vinovat sau nu, procesul va avea loc mâine, iar după-amiază veţi fi condamnat: lucrurile se fac repede când timpul presează.

— Ei bine! Şi ce concluzie trageţi dumneavoastră, domnişoară, din toate acestea?

— Că eu sunt singură, sunt lipsită de puteri, că tata este leşinat, că dulăul este legat şi că, prin urmare, nimic nu vă împiedică să fugiţi. Asta este concluzia la care am ajuns.

— Ce tot spuneţi?

— Spun că, dacă nu l-am putut salva nici pe domnul Cornelius de Witt, nici pe domnul Johan de Witt, vai, aş vrea să vă salvez pe dumneavoastră. Numai că trebuie să vă grăbiţi. Iată, tata respiră mai bine, într-un minut poate că va deschide ochii şi va fi prea târziu. Mai staţi pe gânduri?

Într-adevăr, Cornelius încremenise, privind-o pe Roza ca şi când nu auzea ce spune.

— Nu pricepeţi? întrebă fata cu nerăbdare.

— Ba da, pricep, răspunse Cornelius. Dar…

— Dar?

— Refuz s-o fac. Veţi fi acuzată.

— Ce mai contează, zise Roza roşind.

— Mulţumesc frumos, copila mea, dar rămân, continuă Cornelius.

— Rămâneţi! Dumnezeule! Dumnezeule! Nu aţi înţeles că veţi fi condamnat… condamnat la moarte, executat pe eşafod şi poate asasinat, făcut bucăţi aşa cum li s-a întâmplat domnilor Johan şi Cornelius de Witt? Pentru Dumnezeu, nu vă gândiţi la mine şi fugiţi din această celulă. Aveţi grijă, le-a purtat ghinion domnilor de Witt.

— Hm? gemu temnicerul trezindu-se din leşin. Cine vorbeşte de acei ticăloşi, acei nenorociţi, acei mişei de Witt?

— Nu te agita, domnule, zise Cornelius cu zâmbet blând. Tot ceea ce poate fi mai rău pentru fracturi este fierbinţeala.

Apoi, cu glas şoptit, către Roza:

— Copila mea, sunt nevinovat, îmi voi aştepta judecătorii cu liniştea şi calmul celor inocenţi.

— Linişte! zise Roza.

— Linişte, dar de ce?

— Nu trebuie ca tata să bănuiască vreo clipă că am stat de vorbă.

— Şi ce rău ar fi într-asta?

— Ce rău ar fi într-asta? Ei bine, m-ar împiedica pentru totdeauna să vin aici, zise tânăra fată.

Cornelius primi această naivă confidenţă zâmbind. I se părea că în nefericirea lui se strecurase puţină fericire.

— Hei, ce tot şuşotiţi acolo? întrebă Gryphus, ridicându-se şi sprijinându-şi braţul drept cu cel stâng.

— Nimic, răspunse Roza. Domnul îmi spune ce regim trebuie să urmezi.

— Regimul pe care trebuie să-l urmez! Regimul pe care trebuie să-l urmez! Şi tu, frumoaso, ai să urmezi unul!

— Şi care va fi acesta, tată?

— Nu vei mai avea ce căuta în celula prizonierului sau, dacă vei veni, vei ieşi cât mai repede cu putinţă. Ieşi înaintea mea, repejor!

Cornelius şi Roza schimbară o privire. Cea a Rozei voia să spună: „V-aţi convins acum?” Iar cea a lui Cornelius: „Facă-se voia lui Dumnezeu!”

XI

TESTAMENTUL LUI CORNELIUS VAN BAËRLE

Roza nu se înşelase. Judecătorii veniră a doua zi la Buitenhof şi îl interogară pe Cornelius van Baërle. De altfel, acest interogatoriu nu dură foarte mult. Fu dovedit că acesta păstrase la el scrisorile fatale ale fraţilor de Witt cu francezii.

Cornelius nu negă nicio clipă. Numai că, pentru judecători, era îndoielnic că scrisorile îi fuseseră înmânate de naşul lui, Cornelius de Witt.

Dar, cum de la moartea celor doi martiri, Cornelius van Baërle nu mai avea nimic de apărat, nu numai că nu negă că i se dăduseră spre păstrare de către Cornelius de Witt în persoană, ci, mai mult, povesti cum, în ce fel şi în ce împrejurări îi fuseseră încredinţate.

Această mărturisire îl implica pe fin în crima naşului său. Exista o complicitate evidentă între cei doi Cornelius.

Dar Cornelius nu se mărgini la această mărturisire: spuse tot adevărul cu privire la simpatiile sale, la obiceiurile sale, la amiciţiile sale. Mărturisi despre indiferenţa faţă de politică, despre plăcerea de a studia, interesul pentru arte, pentru ştiinţe şi pasiunea pentru flori. Povesti că niciodată, din ziua în care Cornelius de Witt venise la Dordrecht şi îi încredinţase acel pachet, depozitarul nu se atinsese şi nici nu văzuse acel pachet.

I se obiectă că nu era posibil ca acesta să fie adevărul, fiindcă documentele erau încuiate într-un dulap în care umbla şi se uita zi de zi. Cornelius răspunse că acest lucru era adevărat, dar că el punea mâna în sertar numai ca să se asigure că bulbii erau uscaţi bine şi că cerceta cu privirea acolo ca să se convingă că începeau să încolţească.

Fu contrazis cu argumentul că pretinsa lui nepăsare faţă de pachet nu se putea susţine în mod raţional, pentru că era cu neputinţă să fi primit un asemenea pachet din mâinile naşului său şi să nu îi cunoască importanţa. Cornelius răspunse că naşul său ţinea prea mult la el şi, mai ales, era un om prea înţelept ca să-i spună ce conţineau acele documente, dat fiind că mărturisirea aceea ar fi stârnit neliniştea depozitarului.

I se argumentă că, dacă domnul de Witt ar fi acţionat astfel, ar fi însoţit pachetul, în caz de accident, de o dovadă din care să rezulte că finul său era cu totul străin de această corespondenţă sau, în timpul procesului, ar fi redactat o scrisoare care să-i poată servi drept justificare.

Cornelius răspunse că, fără îndoială, naşul său nu se gândise că pachetul ar fi reprezentat vreun pericol, fiind ascuns într-un dulap care era, pentru toţi cei din casa van Baërle, la fel de sacru precum un templu şi că, prin urmare, considerase că era inutilă o astfel de dovadă. Cât priveşte scrisoarea, îşi aminteşte cumva că puţin mai înainte de a fi arestat, absorbit cum era de contemplarea unui bulb dintre cei mai rari, slujitorul domnului Johan de Witt intrase în încăperea unde îşi ţinea bulbii şi îi dăduse o hârtie – această amintire îi era însă vagă asemenea unei viziuni –, că slujitorul dispăruse şi că hârtia ar putea fi găsită dacă ar fi căutată cum trebuie.

Craeke era însă imposibil de găsit, de vreme ce părăsise Olanda, şi la fel de puţin probabilă era şi găsirea acelei hârtii, câtă vreme nici măcar nu-şi dăduse cineva osteneala s-o caute.

Cornelius nu insistă prea mult asupra acestui lucru, căci, presupunând că hârtia s-ar fi găsit, n-ar fi avut cum să aibă de-a face cu pachetul de scrisori care era corpul delict.

Judecătorii vrură să lase impresia că îl îndeamnă pe Cornelius să se apere mai bine decât o făcea; dădură dovadă faţă de el de acea răbdare indulgentă care denotă fie un magistrat interesat de acuzat, fie un învingător care şi-a doborât adversarul şi care, de vreme ce este victorios, nu are nevoie să-l distrugă.

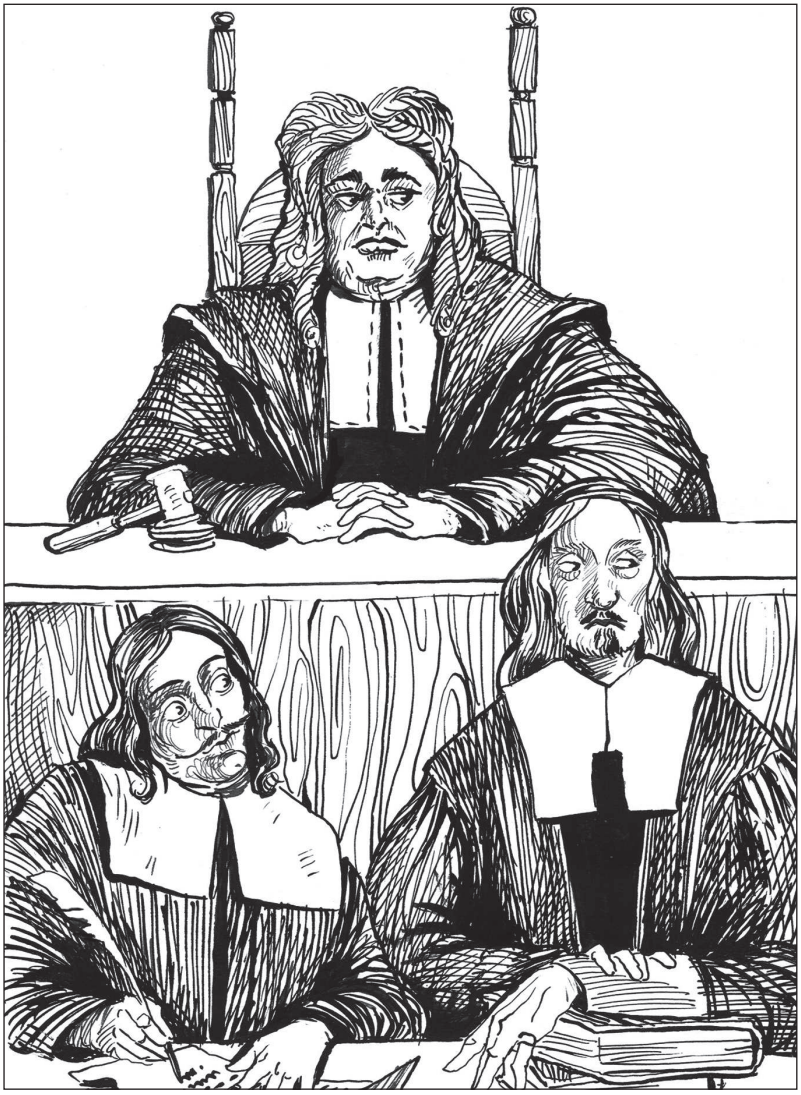

Judecătorii vrură să lase impresia că îl îndeamnă pe Cornelius să se apere mai bine decât o făcea; dădură dovadă faţă de el de acea răbdare indulgentă care denotă fie un magistrat interesat de acuzat, fie un învingător care şi-a doborât adversarul şi care, de vreme ce este victorios, nu are nevoie să-l distrugă.

Cornelius nu acceptă defel această protecţie ipocrită şi zise, într-o ultimă intervenţie, cu nobleţea unui martir şi cu seninătatea celui care se ştie nevinovat:

— Îmi cereţi, domnilor, să răspund unor întrebări la care nu pot răspunde decât cu adevărul exact. Iar adevărul este acesta: pachetul a ajuns la mine în maniera pe care v-am expus-o. Mărturisesc în faţa lui Dumnezeu că nu am ştiut şi nu ştiu nici acum ce conţine, că doar în ziua arestării mele am aflat că era vorba despre corespondenţa dintre *grand pensionnaire* şi marchizul de Louvois. Mărturisesc, de asemenea, că nu am ştiinţă de felul în care s-a aflat că aceste scrisori erau la mine şi, mai ales, cum pot fi vinovat de a fi ţinut în casă ceea ce ilustrul şi nefericitul meu naş mi-a oferit.

Aceasta fu pledoaria lui Cornelius. Judecătorii merseră să delibereze. Considerară că orice sămânță de disensiune civilă este funestă, dat fiind că readuce războiul, pe care toți sunt interesați să-l înăbuşe.

Unul dintre ei, un bărbat care trecea drept un fin observator, hotărî că tânărul acesta care părea atât de flegmatic trebuia să fie foarte periculos în realitate, dat fiind că sub aparenţa rigidă care îi servea drept mască ascundea o dorinţă fierbinte de a-i răzbuna pe domnii de Witt care îi erau atât de apropiaţi.

Un altul făcu observaţia că pasiunea pentru lalele merge mână în mână cu politica şi că se poate dovedi cu exemple din istorie că mai mulţi indivizi foarte periculoşi se îndeletniceau cu grădinăritul, dar că în realitate erau preocupaţi de cu totul altceva. Astfel, Tarquinius cel Bătrân cultiva maci la Gabies, iar marele Condé îşi stropea garoafele în donjonul din Vincennes, şi asta în timp ce primul se gândea la reîntoarcerea sa la Roma, iar cel de-al doilea, la evadare.

Judecătorul conchise prin următoarea dilemă:

— Domnul Cornelius van Baërle iubeşte foarte mult fie lalelele, fie politica. Şi într-unul, şi în celălalt caz ne-a minţit: mai întâi, fiindcă s-a ocupat de politică, dovada fiind pachetul de scrisori găsit la el acasă; apoi fiindcă s-a ocupat de lalele, după cum o dovedesc mugurii găsiţi asupra lui. În sfârşit – şi asta e cel mai grav –, de

vreme ce Cornelius van Baërle a fost preocupat şi de lalele, şi de politică, acuzatul este o fire dual㠄, un soi de organizaţie amfibie, lucrând cu aceeaşi ardoare şi în slujba politicii, şi în slujba lalelelor, ceea ce îl face să fie una dintre cele mai periculoase naturi umane pentru societate şi să prezinte o anume sau mai degrabă o totală analogie cu mari oameni precum Tarquinius cel Bătrân şi Condé, amintiţi mai devreme.

Aceste raţionamente conduseră la concluzia că domnul prinţ stathuder al Olandei ar fi, cu siguranţă, extrem de recunoscător magistraţilor din Haga dacă i-ar uşura administrarea celor Şapte Provincii, distrugând din rădăcină și cel mai neînsemnat germene al conspiraţiei împotriva autorităţii sale.

Acest argument avu întâietate şi, pentru a distruge eficient orice germene al conspiraţiilor, fu pronunţată în unanimitate pedeapsa cu moartea pentru Cornelius van Baërle, vinovat, după cum fusese dovedit, că, sub aparenţa unui nevinovat amator de lalele, a luat parte la intrigile detestabile şi la comploturile abominabile ale domnilor de Witt împotriva naţiunii olandeze prin relaţiile lor secrete cu duşmanul francez.

Sentinţa menţiona de asemenea că numitul Cornelius van Baërle urma să fie scos din închisoarea Buitenhof, pentru a fi condus la eşafodul înălţat în piaţa cu acelaşi nume, unde executorul sentinţei avea să îi taie capul.

Fusese o deliberare foarte serioasă, care dură o jumătate de oră, răstimp în care prizonierul fu dus la închisoare. Acolo îi citi grefierul sentinţa.

Moş Gryphus era ţintuit în pat de febra pricinuită de braţul fracturat. Cheile trecuseră din mâinile lui în mâinile unuia dintre ajutoarele sale, care îl conduse pe grefier în celulă. Roza, frumoasa frizonă, stătea în cadrul uşii, cu o batistă la gură ca să-şi sufoce suspinele şi hohotele de plâns.

Cornelius ascultă sentinţa, chipul său exprimând mai mult uimire decât tristeţe.

Odată citită sentinţa, grefierul îl întrebă dacă avea ceva de adăugat.

— Pe cinstea mea, nu. Mărturisesc doar că, dintre toate cauzele pe care un om precaut le-ar putea prevedea pentru a se feri de ele, nu aş fi bănuit-o niciodată pe aceasta.

După ce luă act de răspuns, grefierul îl salută pe Cornelius van Baërle cu tot respectul pe care acest fel de funcţionari îl acordă marilor criminali de tot soiul. Şi, când fu gata să iasă, Cornelius spuse:

— Vă rog, domnule grefier, dacă nu vă supăraţi, în ce zi va avea loc execuţia?

— Păi, astăzi, îi răspunse grefierul, puţin stingherit de sângele rece al condamnatului.

Îndărătul uşii se auzi un hohot de plâns.

Cornelius se aplecă să vadă cine hohotea, dar Roza intuise acest gest şi făcu un pas în spate.

— Şi la ce oră va fi execuţia? mai vru să ştie Cornelius.

— La prânz, domnule.

— La naiba! Mi s-a părut că aud cum bate ora zece acum cel puţin douăzeci de minute. Nu mai am nicio clipă de pierdut.

— Ca să vă împăcaţi cu Dumnezeu, da, domnule, şi puteţi cere duhovnicul pe care îl doriţi, zise grefierul, făcând o plecăciune până la pământ.

Rostind aceste vorbe, se retrase; înlocuitorul temnicerului se pregăti să-l urmeze, când deodată un braţ alb, tremurând se interpuse între bărbat şi uşa masivă.

Cornelius nu zări decât boneta cu dantelă albă şi fir de aur, purtată de frumoasele frizone, şi nu auzi decât şoapta rostită la urechea temnicerului. Acesta îşi puse cheile grele în mâna albă întinsă şi, coborând câteva trepte, se aşeză pe la mijlocul scării, păzită sus de el însuşi şi jos de dulău.

Boneta aurie se răsuci şi Cornelius recunoscu chipul plâns şi ochii mari, albaştri, înecaţi în lacrimi ai frumoasei Roza. Tânăra fată se apropie de Cornelius, apăsându-şi cu mâinile pieptul suferind.

— Oh, domnule, domnule! zise ea, fără să-şi mai poată continua gândul.

— Ce vrei de la mine, frumoasă copilă? o întrebă Cornelius emoţionat. Te avertizez că de acum înainte nu mai am nicio putere.

— Domnule, vă rog să vă îndurați, imploră Roza întinzându-şi mâinile, pe jumătate spre Cornelius, pe jumătate spre cer.

— Nu mai plânge, Roza, căci lacrimile tale mă întristează mai mult decât moartea care este aproape, zise prizonierul. Doar ştii faptul ăsta: cu cât prizonierul este mai nevinovat, cu atât trebuie să moară mai calm şi mai vesel, fiindcă moare ca un martir. Haide, nu mai plânge şi spune-mi care îţi este dorinţa, frumoasă Roza.

Fata îngenunche.

— Iertaţi-l pe tata, zise ea.

— Pe tatăl dumitale! exclamă Cornelius mirat.

— Da. A fost atât de aspru cu dumneavoastră! Dar aşa e firea lui, aşa se poartă cu toţi, nu v-a brutalizat numai pe dumneavoastră.

— A fost pedepsit, frumoasă Roza, mai mult decât pedepsit prin accidentul pe care l-a avut şi îl iert.

— Vă mulţumesc! Şi acum, pot, la rândul meu, să fac ceva pentru dumneavoastră?

— Să îţi ştergi lacrimile, copilă dragă, zise Cornelius zâmbind blând.

— Ceva doar pentru dumneavoastră… pentru dumneavoastră…

— Cel care mai are de trăit doar o oră e un mare lacom dacă mai are nevoie de ceva, dragă Roza.

— Şi duhovnicul care v-a fost oferit…?

— Toată viaţa l-am adorat pe Dumnezeu, Roza, L-am iubit în creaţiile sale, I-am binecuvântat voinţa. Dumnezeu nu are nimic împotriva mea. Aşa că nu te voi ruga să-mi chemi un duhovnic. Ultimul gând care mă preocupă, Roza, are de-a face cu slava lui Dumnezeu. Ajută-mă, draga mea, te rog, să îmi îndeplinesc această ultimă dorinţă.

— Ah, domnule Cornelius, spuneţi, spuneţi! strigă fata cu lacrimi şiroindu-i pe obraji.

— Dă-mi mâna ta frumoasă, copilă, şi promite-mi că nu vei râde.

— Să râd! izbucni Roza cu disperare. Să râd în aceste momente! Dar nu v-aţi uitat la mine, domnule Cornelius?

— M-am uitat la tine, Roza, şi te-am privit şi cu ochii sufletului, şi cu cei ai trupului. Niciodată o femeie mai frumoasă, niciodată un suflet mai pur nu a venit astfel spre mine. Şi dacă n-am să te mai privesc de-acum, iartă-mă, este pentru că, gata cum sunt să părăsesc viaţa aceasta, prefer să o fac fără niciun regret.

Roza tresări. În timp ce Cornelius rostea aceste vorbe, orologiul din Buitenhof bătu ora unsprezece; şi-atunci el înţelese.

— Da, să ne grăbim, zise Cornelius, ai dreptate, Roza.

Şi atunci, scoţând de la piept, unde o ascunsese de când nu se mai temea că va fi percheziţionat, hârtia în care împachetase cei trei muguri, zise:

— Frumoasa mea prietenă, mi-au plăcut mult florile. Într-o vreme în care nu credeam că pot iubi şi altceva. O, nu roşi, nu-ţi întoarce privirea, Roza, chiar de ţi-aş mărturisi iubirea. Asta, sărmană copilă, n-are cum să aibă vreo urmare. Există acolo, în piaţa Buitenhof, un oţel care peste şaizeci de minute se va răzbuna pentru îndrăzneala mea. Aşadar, iubeam florile şi am descoperit, cel puţin aşa cred, secretul marii lalele negre despre care se spune că ar fi cu neputinţă să existe şi care este, fie că ştii, fie că nu, răsplătită cu un premiu de o sută de mii de florini propus de Societatea Horticolă din Haarlem. Nu regret cei o sută de mii de florini – şi Dumnezeu ştie asta –, pentru că îi am aici în hârtie. Ei sunt câştigaţi odată cu aceşti trei muguri pe care poţi să-i iei, Roza, căci ţi-i dăruiesc.

— Domnule Cornelius!

— O, poţi să-i iei, Roza, nu greşeşti nimănui, copila mea. Sunt singur pe lume – părinţii mei au murit, nu am nici frate, nici soră, şi nu m-am gândit vreodată să iubesc pe cineva, iar dacă cineva a încercat vreodată să mă iubească, nu am avut habar. De altfel, vezi bine, dragă Roza, că n-am pe nimeni, de vreme ce în clipa asta numai tu singură mă consolezi şi mă ajuţi.

— Dar, domnule, o sută de mii de florini…

— Ah, să fim serioşi, copila mea, zise Cornelius. O sută de mii de florini vor constitui o zestre bună pentru frumuseţea ta. Şi sunt sigur că vei avea suta de mii de florini pentru că am încredere în mugurii

mei. Aşa că îi vei avea, dragă Roza, şi nu îţi cer nimic în schimb decât să-mi promiţi că te vei mărita cu un tânăr cumsecade, că vă veţi iubi şi că el te va iubi la fel cum iubesc eu florile. Nu mă întrerupe, Roza, nu mai am la dispoziţie decât câteva minute…

Biata fată se sufoca din pricina hohotelor de plâns.

Cornelius îi luă mâna şi continuă:

—Ascultă-mă, uite cum vom proceda. Vei lua pământ din grădina mea din Dordrecht. Cere-i lui Butruysheim, grădinarul meu, pământ din răzorul numărul 6. Vei planta într-o ladă adâncă aceşti trei muguri, care vor înflori în mai, adică peste şapte luni. Când vei vedea bobocul pe tulpină, să-ţi petreci nopţile ferindu-l de vânt şi zilele păzindu-l de soare. Bobocul va fi negru, sunt sigur de asta. Şi atunci îl vei anunţa pe preşedintele Societăţii Horticole din Haarlem. Se va constata în cadrul unui congres culoarea florii şi îţi vei primi suta de mii de florini.

Roza oftă adânc.

—Acum – continuă Cornelius, ştergându-şi o lacrimă tremurătoare în colţul pleoapei, izvorâtă mai degrabă din durerea de a nu-şi putea vedea înflorind minunata lalea neagră decât din suferinţa de a părăsi această viaţă – nu-mi doresc decât ca numele acestei lalele să fie *Roza Barlaensis*, adică să poarte în acelaşi timp şi numele meu, şi al tău. Cum nu cred că ştii latină, ai putea să-l uiţi, aşa că adu-mi un creion şi o bucată de hârtie ca să-l scriu.

Roza izbucni în plâns şi îi întinse o carte legată în piele pe care erau scrise iniţialele C. W.

—Asta ce e? întrebă prizonierul.

—Vai! Este Biblia naşului dumneavoastră, sărmanul Cornelius de Witt, răspunse Roza. De aici şi-a luat puterea ca să reziste torturii şi să-şi asculte fără să pălească sentinţa. Am găsit-o chiar aici după moartea martirului şi am păstrat-o ca pe o relicvă. Am vrut să v-o aduc astăzi, căci mi se părea că are în ea o putere divină. Dar nu aţi avut nevoie de această putere, căci Dumnezeu v-a dat-o deja. Dumnezeu fie lăudat! Scrieţi pe ea, domnule Cornelius; deşi am nefericirea să nu ştiu să citesc, ceea ce veţi scrie va fi împlinit.

Cornelius luă Biblia şi o sărută respectuos.

— Şi cu ce o să scriu?

— E un creion în Biblie, zise Roza. Era acolo şi l-am păstrat.

Acesta era creionul pe care Johan de Witt i-l împrumutase fratelui său şi pe care nu se gândise să-l ceară înapoi.

Cornelius îl luă şi pe a doua pagină – căci prima fusese ruptă, după cum ne amintim –, în pragul morţii asemenea naşului său, scrise cu o mână nu mai puţin fermă:

„Astăzi 23 august 1672, cu puţin înainte de a-mi da sufletul lui Dumnezeu pe eşafod, în ciuda nevinovăţiei mele, îi las Rozei Gryphus singurul bun care mi-a rămas din tot ce am avut pe lume, celelalte fiindu-mi confiscate. Îi las, spun, Rozei Gryphus cei trei muguri ai marii lalele negre, obiectul premiului de o sută de mii de florini oferit de Societatea Horticolă din Haarlem, şi vreau ca ea să primească aceşti o sută de mii de florini în locul meu ca unică moştenitoare a mea, cu singura condiţie să se mărite cu un bărbat tânăr, cam de vârsta mea, care să o iubească şi pe care să-l iubească, şi să îi dea noii specii de lalea neagră numele de Roza Barlaensis, adică numele noastre dimpreună.

Dumnezeu să aibă milă de mine, iar ei să-i dea sănătate!

Cornelius van Baërle”.

Îi întinse apoi Rozei Biblia:

— Citeşte! zise el.

— Vai, dar v-am spus deja că nu ştiu să citesc, răspunse tânăra fată.

Atunci Cornelius îi citi Rozei testamentul pe care tocmai îl scrisese.

Biata copilă plânse şi mai tare.

— Accepţi condiţiile mele? întrebă prizonierul, zâmbind melancolic şi sărutând degetele tremurânde ale frumoasei frizone.

— Oh, n-aş putea, domnule, se bâlbâi ea.

— N-ai putea, copila mea? Şi mă rog de ce?

— Pentru că nu aş putea să făgăduiesc una dintre aceste condiţii.

— Şi anume care? Credeam că ne-am pus de acord asupra tratatului nostru de alianţă.

— Îmi daţi cei o sută de mii de florini ca zestre?

— Da.

— Şi trebuie să mă mărit cu un bărbat pe care să-l iubesc?

— Întocmai.

— Ei bine, domnule, banii aceştia nu pot fi ai mei. Nu voi iubi niciodată pe nimeni şi nu mă voi mărita.

Şi, după ce rosti cu greu aceste cuvinte, Roza căzu în genunchi gata să leşine de durere.

Cornelius, speriat să o vadă atât de palidă şi aproape prăbuşită, vru s-o prindă în braţe, dar pe scară răsună un pas greoi, urmat de alte zgomote îngrozitoare şi de lătratul dulăului.

— Of, vin după domnia voastră! ţipă Roza, frângându-şi mâinile. Doamne! Doamne! Mai aveţi ceva să-mi spuneţi, domnule?

Şi se prăbuşi în genunchi, prinzându-şi capul între mâini, sufocată fiind de hohote de plâns.

— Îţi mai spun să ascunzi cu grijă cei trei muguri şi, din dragoste pentru mine, să ai grijă de ei după cum te-am învăţat. Adio, Roza.

— Oh, da, da, am să fac întocmai ce aţi spus, răspunse ea fără să ridice capul. Numai că nu mă voi mărita, mai şopti ea, căci o jur, asta îmi este cu neputinţă.

Şi ascunse în sânul care îi zvâcnea preţioasa comoară a lui Cornelius.

Zgomotul pe care îl auziseră Roza şi Cornelius era cel făcut de grefierul care se întorcea după condamnat, urmat de executorul sentinţei, de soldaţii din garda ce îl însoţea la eşafod şi de curioşii obişnuiţi ai închisorii.

Cornelius, fără şovăială, dar şi fără fanfaronadă, îi primi mai degrabă ca pe nişte prieteni decât ca pe nişte persecutori şi acceptă condiţiile pe care i le impuseră pentru a-şi face datoria.

Apoi, aruncând o privire spre piaţă, prin ferestruica zăbrelită, zări eşafodul şi, la douăzeci de paşi de acesta, spânzurătoarea, de unde fuseseră desprinse, din ordinul stathuderului, rămăşiţele batjocorite ale celor doi fraţi de Witt.

Când coborî ca să urmeze garda, Cornelius căută cu privirea ochii de înger ai Rozei, dar nu-i zări, îndărătul săbiilor şi halebardelor, decât trupul întins lângă o bancă de lemn şi chipul livid, acoperit pe jumătate de plete lungi.

Căzând fără simţire, Roza, care asculta de cel drag ei, îşi apăsa cu mâna corsajul din catifea şi, în ciuda stării de inconştienţă, continua instinctiv să aibă grijă de pacheţelul preţios pe care i-l încredinţase Cornelius.

Părăsind celula, tânărul putu întrezări între degetele crispate ale Rozei hârtia îngălbenită ruptă din Biblia pe care Cornelius de Witt scrisese cu atâta greutate şi cu atâta durere cele câteva rânduri care, dacă ar fi fost citite de Cornelius, ar fi salvat un om şi o lalea.

Cuprins

Unde sunt cavalerii de altădată? 5

I. Un popor recunoscător 9
II. Cei doi fraţi 18
III. Elevul lui Johan de Witt 28
IV. Asasinii 38
V. Amatorul de lalele şi vecinul său 48
VI. Ura unui cultivator de lalele 57
VII. Bărbatul fericit întâlneşte nefericirea 64
VIII. O invazie 75
IX. Camera de familie 82
X. Fiica temnicerului 88
XI. Testamentul lui Cornelius van Baërle 93
XII. Execuţia 105
XIII. Ce se petrecea în acest răstimp în sufletul unui spectator . 110
XIV. Porumbeii din Dordrecht 114
XV. Ferestruica 119
XVI. Dascăl şi şcolăriţă 126
XVII. Primul mugur 133
XVIII. Curtezanul Rozei 142
XIX. Femeie şi floare 149
XX. Evenimentele petrecute în răstimpul acelor opt zile 156
XXI. Al doilea mugur 165
XXII. Înflorirea 174
XXIII. Invidiosul 182
XXIV. Laleaua neagră îşi schimbă stăpânul 188
XXV. Preşedintele van Herysen 192
XXVI. Un membru al Societăţii Horticole 200
XXVII. Al treilea mugur 209

XXVIII. Cântecul florilor 218
XXIX. În care van Baërle, înainte de a părăsi fortăreaţa Loewestein, îşi încheie socotelile cu Gryphus 227
XXX. În care începem să bănuim ce supliciu îl aştepta pe Cornelius van Baërle 235
XXXI. Haarlem 239
XXXII. O ultimă dorinţă 246
XXXIII. Încheiere 252

Află mai multe... și spune ce crezi 259
I. Repere cronologice 259
II. Știai? Află mai multe! 262
III. Altfel – despre *Laleaua Neagră* 263
IV. Ce poți face, după ce ai citit cartea? 20 de idei pentru o lectură creativă 265